

Hobukastan ja kastan

REIN SANDER

Kastanist rääkides mõtleme tavaliselt hobukastanile. Päris kastan ehk kastanipuu, kes kannab söödavaid vilju, ei taha meil kasvada. Meie talved on talle liiga külmad.

Kastanil (*Castanea*) ja hobukastanil (*Aesculus*) on sarnasust nii vähe, et nad kuuluvadki hoopis erinevatesse taimesugukondadesse.

Kastanipuud kuuluvad pöögiliste sugukonda, nende lähimad sugulased on tammed ja pöögid. Söödavat vilja kannab **europa** ehk **harilik kastanipuu** (*C. sativa*), mida kasvatatakse Vahemere maades, Kesk-Euroopas ja Kaukaasias. Temast on aretatud hulk suureviljalisi sorte, hektarilt võib saada kuni 15 tonni vilju.

Poest ostetud kastaniseeme läheb küll kasvama, kuid ei maksa loota, et nõnda saame endalegi aeda maitsvate viljadega puu. Noori taimi võite küll talveks katta, aga hiljem hakkab see töö üle jõu käima ning pärast pakaselist talve on meie kastan maapinnani külmunud.

Muidugi võiks katsetada seemnega, mis on korjatud kõrgemalt mägedest, kus puud on külmaga harjunud. Kastanikasvatust on meil proovitud Saaremaal ja ajuti saadud isegi päris rahuldavaid tulemusi.

Mujal Eestis on kõige külmakindlam ning katsetamiseks sobivam **madal kastanipuu** (*C. pumila*) ehk kää-

Punane hobukastan Salaspilsi botaanikaaias.

Harilik hobukastan.

buskastan. Seegi kannab söödavaid, kuigi väikesi vilju. Oma kodumaal Põhja-Ameerikas sirgub ta kuni 15 m kõrguseks puuks. Lätis Lēdurga dendropargis kasvab kääbuskastan aga vaid paari meetri kõrguse põõsana. Ka Salaspilsi botaanikaaias on olemas kääbuskastani madalakasvuline põõsasjas kloon, mis õitseb ja viljub. Selle seemnest saadud teise põlvkonna seemikud on hakanud õitsema juba paari aasta vanuselt. Selliseid madalaid põõsaid saab talveks katta.

Harilik hobukastan (*A. hippocastanum*) on pärit Balkanilt ja Väike-Aasiast. Hobukastan on kena pargi- ja puistepuu, koduaias pääseb tema kahar võra mõjule aga ainult siis, kui ümber on piisavalt vaba ruumi. Hobukastanit ei maksa suruda teiste puude vahele, lootuses, et küll ta kasvab ja õitseb. Puu on nooruses aeglane kasvama, mida varem ta aeda saab, seda kiiremini näete õisi.

Seemnest kasvatades näitab puu esimesi õisi umbes 15 aasta pärast. Kastanimunad külvake sügisel 8–9 cm sügavusele. Et hiired neid nahka ei pistaks, keerake munad enne külvamist mõneks minutiks diislikütusega immutatud lapi sisse.

Noor hobukastan kasvatab endale tugeva sirge peajuure. Et juurestik paremini haruneks ning puukest oleks lihtsam ümber istutada, lõigake peajuure tipp kaldse labidalöögiga läbi. Tehke seda esimese pärislehe ilmumise aegu. Siis vajutage muld taas kinni, ka kastmine tuleb kasuks.

Jaapani hobukastanil on kenad roosakirjud õied.

Kui vajate vaid üht istikut, on lihtsam see osta. Puukoolid pakuvad peale harilikku ka teisi hobukastaniliike. Ilusate punaste õitega on **Paawi hobukastan** (*A. pavia*) ja hübriidne **punane hobukastan** (*A. x carnea*). Esimest on peetud natuke külmakartlikuks (ta kasvabki meil enamasti madala põõsana), kuid ometi on mõlemad katsetamist väärt just soojema mikroklimega paikades. Kenade roosakirjude õitega on **jaapani hobukastan** (*A. turbinata*).

Kui teil aias õrnematele liikidele sobivat kohta pole, võite katsetada **kollast hobukastanit** (*A. flava*). Ta on kitsamate ja nahkjamate tumeroheliste lehtede ning valkjaskollaste õiekobaratega. Külmakindluselt ei jää kollane hobukastan maha harilikust hobukastanist, ta kasvab hästi ka linnasuitsuses õhus – Tartus on näiteks mitu puud. Ta õitseb paar nädalat hiljem kui harilik hobukastan.

REIN SANDER